

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Факультет української філології, культури і мистецтва

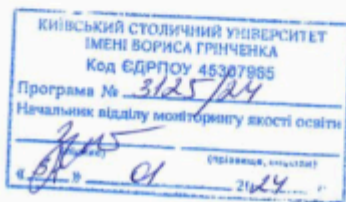
Кафедра української мови

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з науково-педагогічної
та навчальної роботи

О.Б.Жильцов
“ 31 ” січня 2024 року

**ПРОГРАМА
ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ
(зі спеціалізації)
для студентів**

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Спеціальності	035 Філологія
Спеціалізації	035.01 Українська мова та література
Освітньої програми	035.01.01 Українська мова та література
Вибіркова спеціалізація	“Прикладна лінгвістика”

Київ – 2024

Розробники:

Вінтонів Михайло Олексійович, доктор філол. наук, професор, завідувач кафедри української мови Київського університету імені Бориса Грінченка.

Сасвич Ірина Георгіївна, канд. філол. наук, доцент, доцент кафедри української мови Київського університету імені Бориса Грінченка.

Бойко Марія Іванівна, викладач кафедри української мови Київського університету імені Бориса Грінченка.

Керівники практики:

Вінтонів Михайло Олексійович, доктор філол. наук, професор, завідувач кафедри української мови Київського університету імені Бориса Грінченка.

Вінтонів Тетяна Миколаївна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри української мови
Протокол від 17 січня 2024 р. № 1

Завідувач кафедри (Михайло ВІНТОНІВ)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми
035.01.01 «Українська мова та література» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
31.01.2024 р.

Гарант освітньої програми (Тетяна ВИДАЙЧУК)

Робочу програму перевірено
01.02.2024 р.

Заступник декана (Світлана ГОРОБЕЦЬ)

Пролонговано:

на 2023/2024 н.р. _____ (_____), «____» _____

на 2024/2025 н.р. _____ (_____), «____» _____

р., протокол № _____

р., протокол № _____

I. ОПИС ПРАКТИКИ

Найменування показників	Характеристика за формами навчання
	денна
<i>Виробнича (зі спеціалізації)</i>	
Вид практики	вибіркова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Загальний обсяг кредитів / годин	6 / 180
Курс	IV
Семестр	8
Кількість змістових модулів розподілом: 3	2
Форма семестрового контролю	<i>залік</i>

II. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Мета практики виробничої (зі спеціалізації) – поглиблення знань з корпусної лінгвістики, практична реалізація основних процедур з опрацювання інформації для корпусів текстів.

Завдання практики: сприяти формуванню **ЗК 3 – 8; 10 – 11; ЗК13** (загальні компетентності); **ФК 2 – 4; ФК6; ФК12 – 15; ФК17 – 19** (фахові компетентності):

ЗК3: Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК4: Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК5: Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК6: Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК7: Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК8: Здатність працювати в команді та автономно.

ЗК10: Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК11: Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК13: Здатність проведення досліджень на належному рівні.

ФК2: Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

ФК3: Здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії української мови.

ФК4: Здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди української мови, описувати соціолінгвальну ситуацію.

ФК6: Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати українську мову в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя.

ФК12: Здатність до організації ділової комунікації.

Комунікативні компетентності:

ФК13: *Лексико-граматична* компетентність передбачає: володіння лексичними, граматичними, орфографічними мовними знаннями і навичками; знання семантики, словотворчої й синтаксичної структури, функції в реченні й тексті, лексичної полісемії, антонімії, особливостей фразеології для структурної організації тексту та вираження комунікативної інтенції.

ФК14: *Мовленнєво-фонетична* компетентність передбачає: знання про звуки мови і закономірності їх поєднання; про фонетичні процеси (голос, інтонацію, чергування звуків) знання фонетичної транскрипції та фонематичні навички мовлення (рецептивні і репродуктивні); уміння сприймати на слух різножанрові та різнопредметні автентичні тексти.

ФК15: *Інтераційна компетентність* передбачає: уміння вести діалог, побудований на реальній або симульованій ситуації та вільно вести розмову з носіями мови; здатність викладати свою думку відповідно до певних типів тексту з дотриманням параметрів комунікативно-стилістичної доцільності та мовної правильності.

Прикладні компетентності:

ФК17: *Інформаційна комунікативно-технічна компетенція:* обізнаність щодо сучасних технологій та програмного забезпечення для роботи в мережі Інтернет, з банками перекладацької пам'яті, корпусами, електронними словниками і базами даних.

ФК18: *Методична і психолого-педагогічна компетенція:* знання закономірностей розвитку особистості, формування психічних процесів пам'яті, мислення, уяви, почуттів і психічних основ вивчення мови; комунікативно-педагогічна взаємодія для різних вікових груп, використання й передача знань для навчання української мови, української і зарубіжної літератури.

ФК19: *Лінгво-прикладна компетенція* передбачає: володіння лінгво-дидактичними уміннями, методичними прийомами та організаційними технологіями, необхідними для ефективної роботи в освітніх закладах.

III. РЕЗУЛЬТАТИ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Після проходження практики з прикладної лінгвістики студенти повинні мати такі **програвні результати: ПРН-1, ПРН-2, ПРН5–9, ПРН12–14, ПРН–17.**

ПРН-1: Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та іноземною мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації.

ПРН-2: Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

ПРН-5: Співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо.

ПРН-6: Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих завдань і проблем професійної діяльності.

ПРН-7: Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів.

ПРН-8: Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію української мови та літератури, і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН-9: Характеризувати діалектні та соціальні різновиди української мови, описувати соціолінгвальну ситуацію.

ПРН-12: Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.

ПРН-13: Аналізувати й інтерпретувати твори української та зарубіжної художньої літератури й усної народної творчості, визначати їхню специфіку й місце в літературному процесі.

ПРН-14: Використовувати українську мову в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у побутовій, суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя.

ПРН-17: Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних завдань і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання.

4. БАЗА ПРАКТИКИ

- *Центр культури української мови* (кафедра української мови).
- *Бібліотека Університету* – для студентів, що отримали спеціальну рекомендацію кафедри української літератури і компаративістики.
- *Інститут української мови НАН України* (вулиця М. Грушевського, 4, м. Київ)

5. СТРУКТУРА ПРАКТИКИ

Етапи проходження практики та види діяльності студентів <i>в 2 семестрі</i>	Розподіл годин між видами робіт
Організаційний етап	
1. Закріплення студентів за базами для проходження практики.	-
2. Закріплення практикантів за керівниками.	
3. Участь у роботі настановчої конференції.	2
4. Визначення джерел лінгвального матеріалу.	15
Основний етап	
1. Введення даних та попереднє опрацювання тексту	20
2. Конвертування й графематичний аналіз	25
3. Розмітка тексту.	20
4. Редагування результатів автоматичної розмітки	26
Підсумковий етап	
1. Конвертування розмічених текстів та розробка доступу до корпусу.	30
2. Захист звіту	40
3. Участь у роботі звітної конференції.	2
<i>Разом</i>	180

6. ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Особливості організації і проведення практики

Виробнича (зі спеціалізації) практика відбувається у змішаному форматі із урахуванням умов воєнного стану, на базі Центру культури української мови (кафедра української мови) та Інституту української мови НАН України.

Проходження цієї практики передбачає:

1. ознайомлення з принципами структурування мовних відомостей для досягнення поставленої мети;
2. опрацювання рукописів чи друкованих текстів до етапу проектування баз даних;
3. структурування мовних відомостей із визначеною метою дослідження.

Відповідальним за попередній добір та розподіл рукописних та друкованих джерел є координатор практики від кафедри. Результатом роботи на цьому етапі є укладені першоджерела з екстралінгвістичною розміткою.

Упродовж практики, яка проводиться в **2-му семестрі** навчального року *на підготовчому етапі* студенти здійснюють таку діяльність:

1. Беруть участь у настановній конференції та знайомляться з корпусами текстів. Під час підготовки до практики її учасники повинні ознайомитися з базовими поняттями корпусної лінгвістики: корпус текстів та корпусна розмітка. Студенти повинні не тільки розрізняти типи корпусів, а й мати уявлення про технологію створення корпусів та комп'ютерні програми для роботи з корпусом. Загальне ознайомлення може здійснюватися на основі опрацювання теоретичних положень, висвітлених у посібниках та підручниках з корпусної лінгвістики.

2. Протягом першого тижня практики керівники від кафедри і бази практики разом зі студентами визначають джерела лінгвального матеріалу. Студенти укладають список першоджерел відповідно до поставлених завдань практики, уточнюють наявність у бібліотеках першоджерел з обраної теми, попередньо опрацьовують матеріали для створення баз даних відповідно до поставлених лінгвістичних завдань.

На основному етапі виробничої (зі спеціалізацією) практики студенти здійснюють таку діяльність:

1. Вивчають зміст, призначення та правила заповнення документації.

2. Вводять дані та попередньо опрацьовують текст. Студенти працюватимуть зі сканованими версіями газет. Скановані версії містять велику кількість помилок, тому після оцифровки необхідно звірити текст з оригіналом та виправити помилки. Студенти також повинні підготувати бібліографічний опис тексту.

4. Конвертують й здійснюють графематичний аналіз. Деякі тексти проходять також через один або кілька етапів попередньої машинної обробки. Завдання студентів – видалити або перетворити нетекстові елементи (малюнки, таблиці, графіки, формули), а також вилучити з тексту переноси. Також на цьому ж етапі студенти здійснюють сегментування тексту на його структурні складники.

5. Беруть участь у розмітці тексту. Розмітка тексту полягає в приписуванні текстам та їх компонентам додаткової інформації (метаданих). Студенти повинні здійснити метаопис текстів корпусу, до складу якого входять як змістові елементи (бібліографічні дані, ознаки, що характеризують жанрові й стильові особливості тексту, відомості про автора), так і формальні (ім'я файлу, параметри кодування, версія мови розмітки, виконавці етапів робіт). Структурна розмітка документа

(виділення абзаців, речень, слів) і лінгвістична розмітка здійснюються автоматично.

6. Редагують результати автоматичної розмітки. Студентам необхідно виправити усі помилки, зняти неоднозначність (самостійно або напівавтоматично).

7. Конвертують розмічені текстів та розробляють доступ до корпусу.

У випадку, коли технологію створення корпусів дотримано, студенти мають можливість розмістити розроблений корпус в мережі Інтернет.

Відповідальним за попередній добір та розподіл рукописних та друкованих джерел є координатор практики від кафедри.

Результатом роботи на цьому етапі є укладені першоджерела з екстралінгвістичною розміткою.

На заліково-підсумковому етапі виробничої практики зі спеціалізації (з прикладної лінгвістики) студенти готують звітні матеріали, затверджують на базі практики звітну документацію, готують виступ на звітній конференції в Університеті у форматі презентації з фото (або відео), що засвідчують перебіг виробничої (зі спеціалізації) практики.

Обов'язки студентів упродовж практики.

Під час виробничої (зі спеціалізації) практики студент зобов'язаний: 1) виконувати всі види робіт, передбачені програмою філологічної практики; 2) дотримуватися правил академічної доброчесності з акцентом на професійну сумлінність.

Обов'язки керівників практики від Університету та від бази практики: 1) забезпечити умови для проходження практики; 2) надавати фахову допомогу студентам у підготовці матеріалів та інших питань щодо проходження практики; 3) контролювати виконання студентами програми практики; 4) перевірити звіт за результатами практики із запропонованою оцінкою.

7. КОНТРОЛЬ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

7.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності	Максимальна кількість балів за одиницю		
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Визначення джерел лінгвального матеріалу	10	1	10
Введення даних та попереднє опрацювання тексту	20	1	20
Конвертування й графематичний аналіз	20	1	20
Розмітка тексту	20	1	20
Редагування результатів автоматичної розмітки	20	1	20
Конвертування розмічених текстів та розробка доступу до корпусу	20	1	20
Захист звіту	40	1	40
Участь у настановчій конференції	15	1	15
Участь у звітній конференції	15	1	15
<i>Разом</i>			180
Максимальна кількість балів: 180 б.			
Розрахунок коефіцієнта: $180:100=1,8$			

7.2. Звітна документація студента-практиканта

1. Щоденник практики, який відображає роботу студента і заповнюється протягом всього часу практики; містить первинні завдання діяльності студента, характеристику основних видів роботи, виконаної студентом протягом дня та їх результат, зауваження, пропозиції, нотатки як студента, так і керівників практики.

2. Звіт студента-практиканта, який містить журнальні (газетні) тексти, підготовлені для розміщення в корпусі – звірені з оригіналом скановані варіанти журналу / газети з виправленими помилками і коректно зазначеними для кожного тексту метаданими, розміщеними в мережі Інтернет.

3. Презентація підготовленого корпусу.

7.3. Критерії оцінювання

Підсумки практики підбиваються на онлайнній заключній конференції з використанням Google Meet після представлення звітної документації, публічного захисту підсумків практики перед представниками кафедри.

Критеріями оцінювання є:

- успішність виконання студентом індивідуальних завдань практики;
- успішність виконання студентом доручень керівників практики;
- власна активність, ініціативність студента у процесі виконання завдань практики;
- систематичність та якість ведення щоденника практики;
- повнота, логічність і стилістична досконалість звіту про проходження виробничої практики;
- якість, коректність, теоретична грамотність і практична цінність наданих матеріалів;
- змістовність, логічність, цілісність і лаконізм доповіді та відповідей на запитання на заключній конференції.

Оцінку процесу проходження практики студентом виставляє керівник практики від кафедри на основі відгуку від керівника бази практики, оформленої студентом звітної документації, виступу студента на звітній конференції.

Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

Результати студентів щодо опанування виробничої практики (з прикладної лінгвістики) оцінюються за 100-бальною шкалою. Переведення результатів, отриманих за 100-бальною шкалою оцінювання в 4-и бальну та шкалу за системою ECTS здійснюється за поданою вище схемою.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основна:

1. Бобкова Т. В. До визначення корпусної лінгвістики в сучасному мовознавстві. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія. Серія "Філологічна"*. Випуск 45. Острог, 2014. С. 3–6.
2. Волошин В.Г. Комп'ютерна лінгвістика: Навчальний посібник. Суми: ВТД "Університетська книга", 2004. 382 с.
3. Жуковська В.В. Вступ до корпусної лінгвістики. Навчальний посібник. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. 142 с.
5. Карпіловська Є.А. Вступ до комп'ютерної лінгвістики. Донецьк: ТОВ "Юго-Восток, Лтд", 2006. 184 с.
6. Карпіловська Є.А. Машинні версії традиційних словників як основа для укладання комп'ютерних словників і тезаурусів. *Мовознавство*. 1996. № 4-5.
7. Широков В.А., Рабулець О.Г., Шевченко І.В., Костишин О.М., Якименко К.М. Технологічні основи сучасної тлумачної лексикографії. *Мовознавство*. 2002. № 6. С. 49– 86.